

Федірко Богдан

аспірант

Національний університет «Львівська політехніка»

<https://orcid.org/0009-0008-5160-1945>

Реформування системи місцевого самоврядування в Республіці Молдова: вплив ЄС

Анотація. У статті досліджуються ключові аспекти реформи місцевого самоврядування в Республіці Молдова, аналізуються її історичні етапи та результати. Розглядаються напрями співпраці між Республікою Молдова та Європейським Союзом у контексті реформування системи місцевого самоврядування, а також проаналізовані інструменти впливу ЄС на її розвиток. Запропоновано SWOT-аналіз співпраці ЄС та Республіки Молдова у сфері реформування місцевого самоврядування. Розглянуто реформу місцевого самоврядування в контексті Східного партнерства у зіставленні з іншими учасниками ініціативи.

Особливу увагу приділено зовнішнім і внутрішнім викликам, що виникають у процесі співпраці, наведено класифікацію викликів щодо реформування системи місцевого самоврядування. Запропоновано рекомендації для підвищення ефективності реформи місцевого самоврядування у співпраці з ЄС та наближення Республіки Молдова до європейських стандартів.

Ключові слова: місцеве самоврядування; децентралізація; Республіка Молдова; ЄС; реформа місцевого самоврядування; Східне партнерство.

Актуальність теми реформування системи місцевого самоврядування в Республіці Молдова полягає у відображенні важливих процесів, які впливають на політичний, економічний та соціальний розвиток країни. Першочергове значення має прагнення Республіки Молдова щодо інтеграції в Європейський Союз, і для цього країна повинна здійснити значні зміни в системі управління. Реформа місцевого самоврядування є одним з ключових етапів на шляху до досягнення цього амбітного завдання.

Європейський Союз активно підтримує ці реформи, надаючи Республіці Молдова як фінансову, так і технічну допомогу. Він є не лише партнером у розробці стратегії реформ, але й сприяє модернізації місцевих органів влади. Це допомагає Республіці Молдова втілювати в життя європейські стандарти управління, сприяючи більш ефективному використанню ресурсів на місцевому рівні, розвитку демократичних інститутів і покращенню якості управлінських процесів.

Децентралізація дозволяє наблизити владу до громадян, надаючи місцевим органам більше автономії під час прийняття рішень. Це своєю чергою сприяє підвищенню політичної стабільності, розвитку демократії на місцях та покращенню рівня життя населення, особливо в сільських районах, де можливості для розвитку обмежені. Реформи в місцевому самоврядуванні допомагають забезпечити більш прозоре та підвітне управління, що є важливою умовою для стабільності держави.

Одним із основних напрямів реформ є підвищення економічної ефективності на місцевому рівні. За допомогою децентралізації місцеві органи влади отримують можливість краще управляти фінансами, залучати інвестиції та використовувати наявні ресурси для розвитку своїх територій. Це сприяє зменшенню соціальної нерівності між регіонами, покращенню інфраструктури та наданню кращих публічних послуг.

Однак цей процес не є безпроблемним і стикається з низкою викликів. Місцеві органи влади часто не мають достатньо досвіду та ресурсів для ефективного управління, існують адміністративні бар'єри, а також іноді спостерігається відсутність належної координації між центральною та місцевою владою. Важливим стримуючим чинником є вплив російської федерації, яка, використовуючи штучні сепаратистські конфлікти, намагається перешкоджати процесу інтеграції Республіки Молдова до ЄС. Однак ці труднощі створюють можливості для вдосконалення та інтеграції нових підходів до управління, запозичення європейського досвіду та забезпечення стійкого розвитку на всіх рівнях управління.

Таким чином, децентралізація та реформування системи місцевого самоврядування є важливими кроками для Республіки Молдова на шляху до європейської інтеграції, а також для забезпечення сталого розвитку країни та покращення умов життя її громадян. Вплив ЄС у цьому процесі є не лише підтримкою, але й важливим фактором, який стимулює модернізацію та вдосконалення управлінських структур на місцевому рівні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблематиці реформування системи місцевого самоврядування в Республіці Молдова присвячені наукові праці таких зарубіжних науковців, як: А.Осадчі [1], Т.Саптефраті [2], Р.Кодреану [3].

Серед українських дослідників проблематикою дослідження питань реформування системи місцевого самоврядування в межах Східного партнерства займалися: М.Гуйтор, В.Карпо [5], Я.Турчин, О.Івасечко, О.Цебенко, І.Сухорольська, Д.Рослонь [12].

Більш детального дослідження потребує питання сильних та слабких сторін співпраці Європейського Союзу та Республіки Молдова на шляху реформування системи місцевого самоврядування, опрацювання викликів та можливостей процесу.

Метою статті є оцінка ефективності впливу ЄС на реформи місцевого самоврядування в Республіці Молдова. Одним із завдань є виявлення ключових переваг та викликів, з якими стикається Республіка Молдова під час здійснення децентралізації, а також дослідження цих процесів у контексті сприяння наближенню країни до європейських стандартів управління та розвитку.

Викладення основного матеріалу. Після проголошення незалежності у 1991 році в Республіці Молдова розпочалися перші дискусії щодо реформування системи місцевого самоврядування. Стало зрозуміло, що радянська централізована модель управління не відповідала новим політичним і соціально-економічним реаліям. Ухвалення Конституції Республіки Молдова в 1994 році закріпило принципи місцевого самоврядування, що стало основою для подальших реформ. Проте цей період характеризувався нерівномірним впровадженням змін, оскільки централізація влади залишалася домінуючою. Спроба реформи місцевого самоврядування в Республіці Молдова у 1998 році була однією з перших значних ініціатив, спрямованих на впровадження децентралізації після здобуття країною незалежності. Основним завданням цієї реформи було створення нової системи адміністративно-територіального управління, яка відповідала б потребам громадян та сучасним стандартам управління.

У 1998 році в Республіці Молдова була запроваджена дворівнева система місцевого самоврядування, яка складалася з першого рівня (комуни, села, міста) та другого рівня (повіти). Замість старої радянської моделі районів було створено 10 повітів, автономну територію Гагаузія та муніципії Кишинів і Бельці. Така структура мала сприяти більш ефективному управлінню ресурсами, зменшенню бюрократії та посиленню місцевої автономії [2, с. 35].

Реформа була спрямована на забезпечення більшої автономії для місцевих органів влади, передання їм частини повноважень та фінансових ресурсів. Вона також передбачала впровадження принципів Європейської хартії місцевого самоврядування, яку Республіка Молдова ратифікувала в 1997 році [9]. Однак ця спроба реформи мала обмежений успіх і зіткнулася з низкою проблем, серед яких: відсутність належної підготовки до змін, слабкість інституційної бази, низький рівень фінансової незалежності місцевих органів влади та політична нестабільність. Уже в 2001 році після зміни влади реформа була фактично скасована, і країна повернулася до старої трирівневої моделі адміністративно-територіального устрою.

Наступні спроби системного реформування розпочалися на межі 2000-х років, коли уряд почав працювати над законодавчим оформленням місцевої автономії. У 2003 році був ухвалений Закон про місцеве самоврядування, який мав на меті забезпечити децентралізацію повноважень, але залишав значну залежність місцевих органів влади від центрального бюджету. Законодавчі ініціативи того часу мали обмежений ефект через нестачу фінансових ресурсів, політичну нестабільність і слабкість місцевих адміністрацій.

Важливим етапом стало ухвалення у 2006 році Закону про адміністративну децентралізацію, який визначив принципи передачі повноважень і ресурсів від центрального до місцевого рівня. Попри це, на практиці реформа стикалася з численними труднощами, серед яких: низька кваліфікація кадрів на місцях, недостатня фінансова база громад і суперечливі політичні інтереси [2, с. 37].

Реформаторські зусилля активізувалися після 2009 року, коли новий уряд оголосив про свою прихильність до європейського курсу та інтеграції з ЄС. У 2012 році була прийнята Національна стратегія децентралізації на 2012–2016 роки, яка стала першим комплексним документом у цій сфері. Стратегія передбачала створення правових і фінансових умов для зміцнення місцевого самоврядування, проте її реалізація була лише частково успішною через структурні проблеми в управлінні та економічні виклики [6].

Сучасний стан реформи місцевого самоврядування в Республіці Молдова характеризується поступовими, але нерівномірними змінами, які спрямовані на поглиблення децентралізації, зміцнення місцевих органів влади та покращення якості послуг для громадян. Незважаючи на досягнення останніх років, реформа стикається з численними викликами.

З 2020-х років уряд Республіки Молдова активізував зусилля для модернізації системи місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів, особливо після отримання країною статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році. Уряд ухвалив нову Стратегію реформи публічної адміністрації у 2023 році, яка визначає цілі щодо професіоналізації місцевої влади, підвищення прозорості та посилення

відповідальності перед громадянами. Значна увага приділяється фінансовій децентралізації, що дозволяє громадам збільшувати свої доходи через місцеві податки та зменшувати залежність від центрального бюджету.

Значний прогрес спостерігається у впровадженні електронних послуг, які полегшують доступ громадян до адміністративних послуг. Також уряд Республіки Молдова посилює співпрацю з міжнародними партнерами, такими як: ЄС, ООН, Шведська агенція міжнародного розвитку (SIDA), які надають фінансову та технічну підтримку для реалізації реформ.

Водночас залишаються серйозні проблеми. Фінансова автономія громад все ще обмежена, особливо в сільських районах, які значно відстають у розвитку від міських центрів. Нерівномірний розподіл ресурсів і низька якість інфраструктури залишаються суттєвими викликами. Політична нестабільність та часті зміни урядів також уповільнюють реалізацію довгострокових реформ.

Опір змінам з боку місцевих еліт, які не завжди готові до втрати статусу внаслідок адміністративно-територіальної оптимізації, також ускладнює процес. Крім того, багато громад стикаються з нестачею кваліфікованих кадрів, що ускладнює ефективне управління на місцях.

Важливу роль у процесах децентралізації та реформуванні системи місцевого самоврядування у Республіці Молдова відіграє Європейський Союз. Співпраця між Республікою Молдова та Європейським Союзом у сфері децентралізації та реформи місцевого самоврядування ґрунтується на низці ключових документів, які визначають правові межі та стратегічні напрями цієї співпраці. Основу складають як міжнародні угоди, так і внутрішні нормативно-правові акти Молдови, розроблені з урахуванням європейських стандартів.

Першим документом була Європейська хартія місцевого самоврядування, яку Молдова ратифікувала в 1997 році. Цей документ визначає основоположні принципи децентралізації, зокрема автономію місцевих органів влади, їх фінансову незалежність та забезпечення участі громадян у процесі прийняття рішень [9].

Важливу роль відіграє угода про асоціацію між Європейським Союзом та Республікою Молдова, підписана в 2014 році. Ця угода передбачала адаптацію національного законодавства до норм ЄС, зокрема в частині місцевого самоврядування, забезпечення прозорості, підзвітності та ефективного управління.

Серед стратегічних документів Республіки Молдова варто виокремити Національну стратегію децентралізації та План дій на 2022–2028 роки [7]. Ці акти заклали основу для реформування системи місцевого самоврядування, визначивши кроки щодо передачі повноважень від центральної влади до місцевих органів, зміцнення їхньої фінансової бази та розвитку регіональної інфраструктури.

Окрім цього, співпраця опирається на низку регіональних і міжнародних програм, таких як Європейський інструмент сусідства (ENI), який забезпечує фінансування реформ, зокрема проєктів децентралізації та підвищення якості місцевих послуг.

Також до ключових документів можна зарахувати Національну стратегію розвитку 2030 року, яка інтегрує цілі децентралізації в контекст довгострокового розвитку країни, та стратегію Публічної адміністративної реформи 2023 року, що спрямована на модернізацію управління, зокрема на місцевому рівні. Важливими є також рекомендації та висновки Ради Європи та Програми розвитку ООН (UNDP), які є партнерами в реалізації реформ, надаючи технічну та експертну підтримку [1, с. 14].

Пріоритетними напрямками ЄС у сфері реформування органів місцевої влади Республіки Молдова є: 1) децентралізація влади у Республіці Молдова; 2) реформування центральних та місцевих органів влади; 3) формування прозорих та публічних органів влади; 4) адаптація молдовського законодавства у сфері місцевого самоврядування відповідно до норм ЄС; 5) зміцнення фінансової та адміністративної автономії місцевих органів влади; 6) розробка стратегій розвитку децентралізації.

Фінансова незалежність місцевих органів є важливим напрямом цієї співпраці. ЄС сприяє впровадженню механізмів стабільного фінансування місцевих бюджетів, ефективного управління фінансами та розширення доступу до європейських фондів для реалізації місцевих проєктів.

Також значна увага приділяється підвищенню якості послуг, що надаються на місцях. Це стосується впровадження сучасних цифрових технологій, покращення інфраструктури та підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування.

Прозорість і підзвітність місцевої влади є ще одним пріоритетом. ЄС підтримує поширення демократичних практик, залучення громадян до процесів прийняття рішень і посилення ролі громадянського суспільства в моніторингу діяльності місцевих органів.

Європейські гранти та технічна допомога сприяють реалізації цих реформ. Участь Республіки Молдова в таких програмах, як Європейський інструмент сусідства (ENI) та програма Interreg, допомагає фінансувати інноваційні ініціативи, регіональний розвиток і прикордонне співробітництво. Важливим аспектом є адаптація молдовського законодавства до європейських стандартів у сфері місцевого самоврядування. Це передбачає розробку нових законодавчих ініціатив відповідно до рекомендацій Ради Європи, що зміцнює правову основу реформ.

Основними інструментами ЄС з підтримки реформ місцевого самоврядування є: 1) угода про статус кандидата на членство в ЄС; 2) ініціатива ЄС про Східне партнерство; 3) політика сусідства ЄС; 4) транскордонна співпраця в межах Євро регіонів; 5) формат ЄС – держави «Асоційованого тріо».

Разом з наданням всебічної допомоги Європейський Союз використовує систему впливів на Республіку Молдова задля покращення результатів та досягнення цілей у сфері децентралізації. ЄС використовує комплексний підхід до впливу на реформування місцевого самоврядування в Республіці Молдова, який поєднує стимули, фінансову допомогу, політичний діалог, моніторинг тощо. Цей вплив спрямований на заохочення змін, які відповідають європейським стандартам управління, прозорості та децентралізації, при цьому створюючи умови, що мотивують Республіку Молдова дотримуватися своїх зобов'язань.

Одним із ключових інструментів є умовність фінансової допомоги. Принцип «більше за більше» передбачає збільшення фінансування пропорційно до прогресу у впровадженні реформ. Якщо Республіка Молдова не виконує своїх зобов'язань, розмір фінансування може бути скорочено або повністю заморожено. Наприклад, підтримка місцевого самоврядування через бюджетні трансші здійснюється лише за умови відповідності реформ стандартам ЄС. Моніторинг і звітність також відіграють важливу роль. ЄС регулярно оцінює хід реформ за допомогою спільних комітетів, місій спостереження та звітів, а публічна критика відсутності прогресу створює репутаційний тиск на молдовський уряд. Політичний діалог, зокрема через такі платформи, як Рада асоціації, використовується для наголошення на важливості дотримання європейських стандартів. У разі недостатнього прогресу в реформах діалог може супроводжуватися попередженнями про можливе згорання співпраці. ЄС також може обмежувати доступ до програм і фондів, таких як Interreg чи TAIEH, якщо Республіка Молдова не виконує необхідних умов. Невиконання зобов'язань може призвести до скорочення фінансування або відсторонення від участі в окремих проєктах.

Ключовим аспектом є зміцнення інститутів громадянського суспільства. Європейський Союз надає фінансову підтримку громадським організаціям, які сприяють реформуванню системи місцевого самоврядування, здійснюють аналіз та моніторинг діяльності органів влади, а також сприяють формуванню внутрішнього політичного тиску на урядові структури. Додатковими механізмами впливу є публічна критика та дипломатичний тиск, які відіграють значну роль у формуванні міжнародного іміджу держави. Загроза замороження інтеграційних процесів слугує додатковим важелем впливу. У випадку недостатнього прогресу ЄС може призупинити переговори про фінансову допомогу чи нові проєкти. Окрім того, можливий перерозподіл зовнішньої допомоги на інші сектори.

Також ЄС координує свої дії з іншими міжнародними організаціями, такими як Рада Європи, що посилює дипломатичний і політичний тиск. Хоча ЄС переважно використовує стимули, стратегічна важливість європейської інтеграції для Республіки Молдова змушує її дотримуватися рекомендацій навіть під непрямим тиском [2, с. 30]. Багатовимірність співпраці має як позитивні, так і негативні аспекти, що впливають на процес реформування місцевого самоврядування в Республіці Молдова. Тому задля ґрунтовного аналізу співпраці ЄС та Республіки Молдова у сфері реформування місцевого самоврядування було застосовано метод SWOT-аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

SWOT аналіз співпраці ЄС та Республіки Молдова у сфері реформування місцевого самоврядування

S - Сильні сторони	W - Слабкі сторони
Фінансова підтримка ЄС для реалізації реформ з урахуванням грантів і технічної допомоги	Залежність від зовнішнього фінансування. Частина проєктів реалізуються лише за умов підтримки ЄС
Експертна допомога ЄС, яка забезпечує навчання, консультації та обмін найкращими практиками	Нестача кваліфікованих кадрів для ефективної реалізації реформ
Законодавча гармонізація та підтримка адаптації законодавства до європейських стандартів	Бюрократичні перешкоди та висока складність виконання вимог ЄС на національному та місцевому рівнях
Політичний діалог та постійний зв'язок для моніторингу й коригування реформ	Нестабільність політичного середовища. Часті зміни урядів ускладнюють реалізацію довгострокових реформ
Доступ до європейських програм, таких як Interreg та ENI	Низький рівень залучення населення до процесів управління та прийняття рішень
Механізми моніторингу діяльності органів місцевого самоврядування	Результати впроваджених реформ часто виявляються недостатньо швидкими
Підтримка громадянського суспільства, фінансування організацій, що сприяють децентралізації	

Закінчення табл. 1

О - Можливості	Т - Виклики
Європейська інтеграція, посилення політичних зв'язків та майбутнє членство в ЄС	Загроза замороження допомоги або припинення фінансування через невиконання вимог
Завершення процесу децентралізації, ефективне управління та розвиток регіонів	Загроза згорання децентралізаційних реформ через часту зміну урядів
Формування стійких демократичних інституцій	Крах євроінтеграційного курсу та скорочення демократії
Фінансове залучення через інтеграцію до європейського ринку	Політичний спротив та соціальна напруга. Незадоволення місцевого населення
Регіональна стабільність та посилення безпеки	Ускладнення управлінських процесів через посилення бюрократії та брак кваліфікованих кадрів

Децентралізація та реформа місцевого самоврядування в Республіці Молдова стикаються із зовнішніми та внутрішніми викликами, які уповільнюють процеси реформування. Серед зовнішніх викликів ключову роль відіграють геополітичний тиск, зокрема вплив росії та конфлікт у Придністров'ї, економічна нестабільність у регіоні та обмеженість міжнародної допомоги. Внутрішні проблеми стосуються політичної нестабільності, корупції, слабкої інституційної спроможності місцевих органів влади, опору децентралізації з боку центральної влади та низького рівня довіри громадян до місцевого самоврядування [1, с. 23]. Ці фактори створюють серйозні перешкоди для ефективного впровадження реформ. Нижче наведено коротку класифікацію викликів та запропоновані шляхи їх подолання (табл. 2).

Таблиця 2

Виклики щодо реформування системи місцевого самоврядування у Республіці Молдова та роль ЄС

Категорія викликів	Тип викликів	Зміст	Шляхи подолання
1	2	3	4
Зовнішні виклики	Геополітичний тиск	Вплив росії, підтримка Придністров'я, суперечності між орієнтацією на ЄС і традиційними зв'язками з країнами СНД	Зміцнення євроінтеграційних позицій через дипломатію, економічну співпрацю з ЄС та підтримку незалежних ЗМІ
	Економічна нестабільність у регіоні	Кризи в сусідніх країнах (Україна, Румунія) впливають на інвестиції та реалізацію місцевих проєктів	Розширення програм економічної співпраці з ЄС для забезпечення стабільного фінансування місцевих проєктів
	Недостатність ресурсів ЄС	Обмеженість фінансової та технічної допомоги, що не покриває масштабів проблем у Республіці Молдова	Оптимізація використання наявних ресурсів, залучення додаткових донорів і міжнародних програм
	Ризики глобальної безпеки	Війна в Україні створює загрози для стабільності та впливає на пріоритетність реформ	Інтеграція у європейські програми безпеки та зміцнення внутрішньої стабільності
	Міжнародна конкуренція за ресурси	Інші країни регіону також отримують значну частину фінансування ЄС, що зменшує можливості Республіки Молдова	Активна участь у міжнародних форумах і лобіювання щодо надання Молдові більшого фінансування на реформи

Закінчення табл. 2

1	2	3	4
Внутрішні виклики	Недостатня політична воля	Часті зміни урядів, небажання еліт втрачати контроль над ресурсами, що гальмує реформи	Посилення громадянського контролю та міжнародного моніторингу виконання реформ
	Корупція	Високий рівень корупції на місцевому рівні уповільнює реформи та викликає недовіру до влади	Створення антикорупційних органів, прозорість витрат і використання коштів
	Слабка інституційна спроможність	Нестача кваліфікованих кадрів і ресурсів для впровадження європейських стандартів управління	Проведення програм навчання для місцевих службовців, залучення експертів з країн ЄС
	Опір децентралізації	Спротив центральних органів влади щодо передачі повноважень та недовіра громадян до змін	Інформування громадян про переваги децентралізації, створення стимулів для центральної влади
	Економічна нерівність регіонів	Різниця у рівнях розвитку між сільськими та міськими громадами	Цільові інвестиції в менш розвинені регіони, збалансований підхід до розподілу ресурсів
	Низький рівень довіри громадян	Слабка віра в ефективність місцевої влади через попередні випадки корупції й неефективного управління	Проведення кампаній для підвищення прозорості влади, залучення громадськості до процесу ухвалення рішень
	Проблема Придністров'я	Відсутність контролю над регіоном заважає впровадженню реформ на всій території країни	Переговори в межах міжнародних платформ для мирного вирішення конфлікту
	Інформаційна ізоляція	Низька обізнаність громадян про переваги реформ через слабку комунікацію між владою та суспільством	Покращення комунікаційної стратегії уряду, розробка освітніх і медійних програм для громадян

Джерело: сформовано на основі [12]

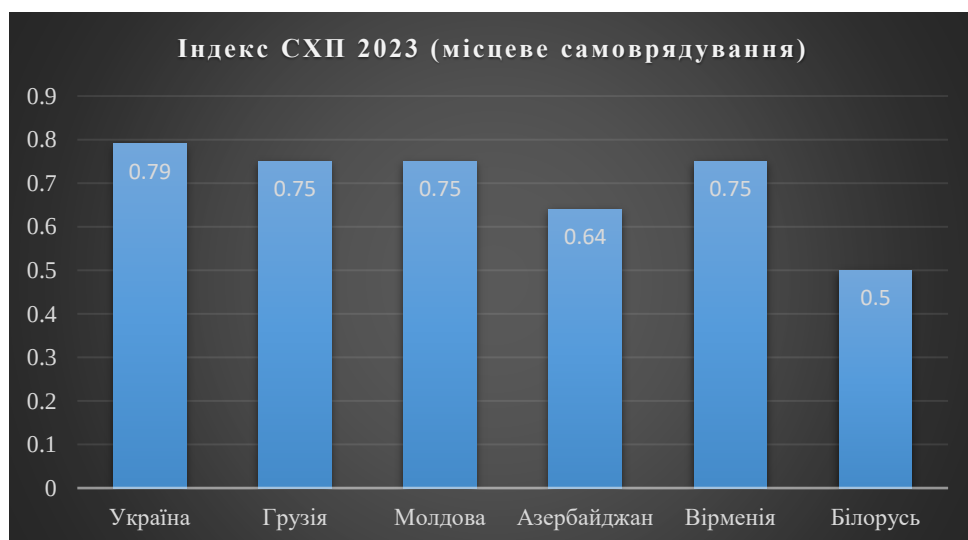

Рис. 1. Індекс Східного партнерства, 2023 рік (місцеве самоврядування)

Джерело: сформовано на основі [11]

Аналіз рисунка 1, а саме індексу Східного партнерства за показником «місцеве самоврядування» демонструє стан реформування органів місцевої влади у наближеності до стандартів ЄС. За цим показником Республіка Молдова має показник 0,75, що є досить високим порівняно з іншими показниками, що стосуються цього критерію, а також лідирує серед держав цієї ініціативи. Розвиток реформи місцевого самоврядування в Республіці Молдова вимагає цілісного підходу, який враховує політичні, соціальні, економічні та адміністративні аспекти. Аналізуючи виклики та шляхи їх подолання, можна визначити кроки, які сприятимуть розвитку реформи місцевого самоврядування та децентралізації. Ці рекомендації спрямовані на побудову ефективної, прозорої та доступної для громадян системи місцевого самоврядування, яка відповідає європейським стандартам і сприяє сталому розвитку Республіки Молдова.

Ось ключові рекомендації щодо посилення ролі ЄС у реформуванні системи місцевого самоврядування Республіки Молдова: 1) посилення фінансування програм, що безпосередньо сприятимуть фінансовій незалежності та справедливому розвитку громад; 2) активізація навчальних програм для місцевих органів влади, впровадження цифрових управлінських інструментів та розширення можливостей обміну досвідом з європейськими партнерами; 3) підтримка ЄС у створенні платформ для громадських консультацій, розширення фінансування громадських ініціатив і забезпечення доступу до інформації про діяльність місцевої влади; 4) посилення антикорупційних механізмів та більш жорсткий контроль за використанням бюджетних коштів, підтримка незалежних моніторингових ініціатив; 5) стимулювання регіонального економічного розвитку та сприяння залученню європейських інвестицій у регіони, підтримці малого бізнесу та реалізації інфраструктурних проєктів для покращення умов життя громадян; 6) урахування регіональної специфіки та посилення індивідуальних стратегій розвитку для різних регіонів, зокрема Придністров'я та Гагаузії, щоб забезпечити рівномірний соціально-економічний розвиток країни та зменшити політичні ризики; 7) посилення механізмів моніторингу використання європейських грантів і кредитів, стимулювання до співфінансування проєктів місцевими органами влади та зосередження ресурсів на найбільш ефективних ініціативах.

Співпраця ЄС та Республіки Молдова у реформуванні місцевого самоврядування має потенціал для успіху, якщо будуть враховані ключові аспекти, такі як: підтримка децентралізації, зміцнення інституційної спроможності, активізація громадської участі, ефективне використання фінансової допомоги. Однак для досягнення сталих результатів необхідно зосередитися на адаптації законодавства до європейських стандартів, посиленій боротьбі з корупцією, залученні інвестицій у розвиток регіонів, ефективному моніторингу та прозорості використання ресурсів. Успіх співпраці також залежить від політичної твердості у протидії впливам російської федерації та відданості європейському курсу громадян Республіки Молдова.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Реформа місцевого самоврядування в Республіці Молдова є важливою складовою трансформації системи управління, спрямованою на підвищення автономії місцевих органів влади, покращення якості надання послуг та активне залучення громадян до процесів прийняття рішень. Реформа націлена на подолання викликів нерівномірного регіонального розвитку та підвищення ефективності управління на місцях.

Реформа децентралізації є ключовим елементом євроінтеграційного курсу Республіки Молдова, адже вона ґрунтується на принципах Європейської хартії місцевого самоврядування. Успішна реалізація реформи здатна забезпечити стійкий розвиток громад, підвищити ефективність місцевого самоврядування та покращити якість життя громадян. Однак її ефективність залежить від стабільної політичної підтримки, належного фінансування та активної участі громадян у процесах змін.

До основних проблем співпраці ЄС з Республікою Молдова у сфері реформування місцевого самоврядування належать: нестабільність політичної ситуації, часта зміна політичного вектору в Республіці Молдова, обмеженість місцевого потенціалу та недостатня кваліфікація кадрів. Крім того, бюрократичні перешкоди та корупція на місцевому рівні значно ускладнюють ефективне впровадження реформ.

Основними викликами є: невизначеність у політичних рішеннях, часті зміни урядів, які впливають на сталість реформ, а також слабка участь громадян у процесах прийняття рішень. Також існує потреба в адаптації національного законодавства до європейських стандартів, що потребує значних ресурсів і часу. Окремим викликом є деструктивні процеси російської федерації по відношенню до усіх євроінтеграційних прагнень Республіки Молдова.

У співпраці ЄС застосовує різноманітні механізми впливу, зокрема: фінансування через гранти та кредити, технічну допомогу, а також моніторинг виконання зобов'язань через механізми співпраці у межах Угоди про асоціацію та Східного партнерства. Прозорість фінансування та підтримка реформ через спеціальні програми також мають важливе значення.

Співпраця ЄС і Республіки Молдова в реформуванні місцевого самоврядування містить кілька ключових напрямів: децентралізація з акцентом на фінансову автономію місцевих органів влади,

зміцнення інституційної спроможності через навчання та цифровізацію, збільшення громадської участі в управлінні, боротьба з корупцією та гармонізація законодавства з європейськими стандартами.

Сильними сторонами цієї співпраці є надання фінансової та технічної підтримки ЄС, сприяння розвитку демократії та прозорості, а також підтримка антикорупційних ініціатив. Однак слабкими сторонами залишаються політична нестабільність, обмежений потенціал місцевих органів влади, недостатня кваліфікація кадрів та бюрократичні перепони. Адаптація законодавства до європейських норм вимагає значних ресурсів і часу, що може уповільнити процес реформування.

Для ефективнішого впровадження реформ рекомендується розширити фінансування та технічну підтримку, зокрема у сфері місцевих управлінських процесів та навчання місцевих кадрів. ЄС може сприяти створенню більш ефективних механізмів для боротьби з корупцією та бюрократичними перепонами, а також посилити моніторинг і підтримку залучення громадян до процесів управління. Важливими є також забезпечення сталості політичних рішень через підтримку законодавчих змін і стабільних реформ, а також політична воля щодо зовнішніх викликів, зокрема спільне протистояння впливам російської федерації.

Загалом, попри існуючі виклики, країна поступово рухається до інтеграції з європейськими стандартами місцевого управління, що створює підґрунтя для подальших позитивних змін у цій сфері.

References:

1. Osadci, A. (2021), «Congress of Local Authorities from Moldova, Decentralisation and local public administration reform in Moldova», Nalas & platforma, [Online], available at: <https://nalas.eu/wp-content/uploads/2022/12/Status-Report-Decentralisation-and-Local-Public-Administration-Reform-in-Moldova.pdf>
2. Șaptefrăți, T. (2016), «The Evaluation of the Process of Decentralization in Moldova: Achievements and Challenges», [Online], available at: <https://iap.gov.md/repository/files/original/f295d51b5dcbefe931257f55583603ba97e7e297.pdf>
3. Codreanu, R. (2015), «Concept de Politică Publică: Reforma Administrației Publice», *Institutul de Politici și Reforme Europene*, [Online], available at: <https://ipre.md/2015/10/06/concept-de-politica-publica-consolidarea-autonomiei-locale/>
4. «Pravosubiektnist na mistsevomu rivni: Moldova», *Tsentr ekspertyzy dobroho vriaduvannia Rady Yevropy*, [Online], available at: <https://rm.coe.int/lp-zvit-moldova-ukr-1/1680aef3f4>
5. Huitor, M. and Karpo, V. (2019), «Orhany mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy ta Respubliky Moldova: porivnialnyi analiz», *Zbirnyk naukovykh statei*, Chernivetskyi natsionalnyi universytet, No. 40, pp.83–92, doi: 10.31861/mhpi2019.40.83-92
6. *Pentru aprobarea Strategiei naționale de descentralizare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012–2018*, [Online], available at: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94917&lang=ro
7. *Privind aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028*, [Online], available at: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130572&lang=ro
8. *Administrative-territorial organization of Moldova*, [Online], available at: <https://moldova.md/en/content/administrative-territorial-organization-moldova>
9. *Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia*, [Online], available at: <https://rm.coe.int/-pdf-a6-59-pages/168071a536>
10. Ermurachi, A. (2021), «Reforma administrativă din R. Moldova: toată lumea are nevoie de ea, dar nimeni nu o pune în practică», [Online], available at: <https://ipre.md/2021/12/28/reforma-administrativa-din-r-moldova-toata-lumea-are-nevoie-de-ea-dar-nimeni-nu-o-pune-in-practica-adrian-ermurachi-pentru-radio-europa-libera/>
11. «Eastern Partnership Index», *Eastern partnership civil society forum*, [Online], available at: <https://eap-csf.eu/what-we-do/eap-index/>
12. Turchyn, Ya., Ivasechko, O., Tsebenko, O., Sukhorolska, I. and Roslon, D. (2022), *Perspektyvy rozvytku initsiatyvy YeS «Skhidne partnerstvo» v umovakh heopolitychnykh vyklykiv*, monohrafiia, Lvivska politekhnika, 224 p.

Fedirko B.

Reform of the Local Government System in the Republic of Moldova: the Impact of the EU

Abstract. The article highlights the key aspects of local government reform in the Republic of Moldova, analyzing its historical stages and outcomes. It discusses the directions of cooperation between the Republic of Moldova and the European Union in the context of local government reform and analyzes the EU's influence tools on the development of the local government system. A SWOT analysis of EU-Moldova cooperation in local government reform is provided. The local government reform is examined through the lens of the Eastern Partnership, comparing Moldova with other participants of the initiative.

Special attention is given to external and internal challenges arising in the cooperation process, and a classification of challenges to local government system reform is presented. Recommendations are proposed to enhance the effectiveness of local government reform in cooperation with the EU and to bring the Republic of Moldova closer to European standards.

Keywords: Local government; decentralization; Republic of Moldova; EU; local government reform; Eastern Partnership.